

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยยังมุ่งเน้นที่จะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยพยานหลักฐานทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานบุคคล อย่างไรก็ตาม พยานบุคคลถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในคดีอาญา เนื่องจากพยานบุคคลให้การหรือเบิกความจากความจำและสติสัมปชัญญะของตน ถ้ายทอดให้ศาลทราบตามลำดับเหตุการณ์

ดังนั้น หากพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องไปปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้การหรือเบิกความต่อศาลเพื่อเบิกความเพื่อเป็นพยานที่ดี ต้องสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณที่ดี จะต้องให้การหรือเบิกความด้วยความสัตย์จริง ซึ่งหากฝ่าฝืนไม่ทำหน้าดังกล่าว ก็จะถือเป็นความผิดและอาจต้องรับโทษ อันอาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าบางประการของสังคมมากกว่าการช่วยเหลือในการหาความจริงในคดีอาญา

การให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในประเทศไทยขณะนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลักษณะพยานหลักฐานบุคคลดังต่อไปนี้ ได้แก่ คู่หมั้น สามิภริยา กรณีที่มีการหย่าขาดกันแล้วด้วย และญาติสนิทของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มีสิทธิที่จะปฏิเสธการเป็นพยานโดยไม่มีข้อจำกัด แม้ว่าตนเองจะเคยให้ถ้อยคำใดๆ ไว้มาก่อนแล้วก็ตามสามารถที่จะยกเลิกได้ และสามารถสละสิทธิที่จะปฏิเสธการเป็นพยานได้ แม้ในระหว่างเบิกความ กล่าวคือ ขอกลับมาใช้สิทธิให้การเป็นพยาน อย่างไรก็ตาม หากการเบิกความได้เสร็จสิ้นแล้วก็ไม่อาจขอกลับมาใช้สิทธิที่จะปฏิเสธการเป็นพยานได้อีก รวมทั้งมีสิทธิที่จะปฏิเสธที่จะให้คำสาบาน ทั้งนี้ เมื่อได้เบิกความไปแล้วก็ยังสามารถปฏิเสธที่จะไม่ให้คำสาบานได้ เพราะคำสาบานถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความ ซึ่งเอกสิทธิ์ ทั้งสองประการดังกล่าวจะต้องได้รับการแจ้งถึงสิทธิที่จะปฏิเสธการเป็นพยานและสิทธิที่จะปฏิเสธที่จะให้คำสาบาน ส่วนเหตุผลขอยกเว้นดังกล่าวอยู่ที่ว่าไม่ควรที่จะให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างหน้าที่ ที่จะต้องบอกความจริงและความรักที่มีต่อญาติ นอกจากนี้คุณค่าของคำเบิกความของบุคคลดังกล่าว ที่ถูกบังคับที่ต้องให้การก็มีเพียงเล็กน้อยเสียจนไม่อาจที่จะมีความชอบธรรมเพียงพอต่อการรุกร้าเข้ามาในสิทธิส่วนตัวทางครอบครัวได้

การให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในประเทศฝรั่งเศสตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 335 ได้กำหนดยกเว้นให้บุพพการี ผู้สืบสันดาน ญาติ รวมถึงสามีภรรยาของจำเลย (ยังคงมีอยู่แม้ภายหลังการหย่าร้าง) สามารถเบิกความเพื่อรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ โดยไม่จำต้องสาบานตน เนื่องจากเห็นว่าคำเบิกความของบุคคลดังกล่าวอาจเบี่ยงเบนได้

การให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ได้กำหนดให้พยานที่เป็นคู่สมรสและบิดามารดากับบุตรของผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามลักษณะครอบครัวเดี่ยวในสังคมชาวอเมริกัน โดยมีสาเหตุมาจากแนวความคิดเพื่อดำรงไว้ซึ่งความสงบสุขและสามัคคีปรองดองกัน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นอาณาจักรส่วนตัวของชีวิตครอบครัวที่รัฐไม่อาจล่วงล้ำเข้าไปได้ นอกจากนั้นแล้วการให้เอกสิทธิ์แก่พยานดังกล่าวนี้ เป็นการทำให้ประชาชนในรัฐได้รับการผ่อนคลายจากการกระทำที่เข้มงวดที่ต้องมาเป็นพยานให้แก่รัฐ อันอาจก่อให้เกิดความลำเอียงในการให้การหรือเบิกความเข้าสู่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะประเทศสหรัฐอเมริกาเล็งเห็นถึงคุณค่าของความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสและบิดามารดากับบุตรว่ามีรากฐานมาจากความรัก ความไว้วางใจ การให้ความอุปการะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันเป็นความรู้สึกของมนุษย์และเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพของมนุษย์ด้วย

เอกสิทธิ์ของพยานที่เป็นคู่สมรสของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น พัฒนามาจากหลักกฎหมายจารีตประเพณีว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่อาจให้การหรือเบิกความเป็นประโยชน์แก่ตัวเอง เพราะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดีนั้น และจากหลักที่ว่าสามีและภริยาถือเป็นบุคคลคนเดียวกัน อันเป็นความเชื่อทางศาสนาและสังคมทั่วไป ส่วนเอกสิทธิ์ของพยานที่เป็นบิดามารดากับบุตรของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น มิได้มีการพัฒนามาจากหลักกฎหมายจารีตประเพณีดังเช่นเอกสิทธิ์ของคู่สมรส แต่พัฒนามาจากสิทธิส่วนตัวในชีวิตครอบครัว ซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองให้ไว้ โดยให้ศาลสามารถพัฒนาเอกสิทธิ์ได้ตามเหตุและประโยชน์ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของพฤติการณ์แต่ละคดีไป

เอกสิทธิ์ของพยานในประเทศสหรัฐอเมริกานี้ ได้เริ่มพัฒนาจากระดับมลรัฐก่อน โดยยึดถือแนวของ Uniform Rules of Evidence ปี ค.ศ. 1974 เป็นหลักการร่วมกันในการกำหนดข้อบังคับทางพยานหลักฐานของแต่ละมลรัฐ เพื่อลดความขัดแย้งและความแตกต่างให้น้อยลง สำหรับศาลสหรัฐได้เริ่มนำเอาข้อบังคับที่ 26 แห่ง The Federal Rules of Criminal Procedure ที่ว่าด้วยเอกสิทธิ์ของพยาน (privilege of witnesses) มาใช้บังคับในคดีอาญาก่อน จนในที่สุดจึงได้มีการประกาศใช้ Federal Rules of Evidence ขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1975 ซึ่งในหมวดที่ 5

ข้อบังคับที่ 501 เป็นเรื่องเกี่ยวกับเอกสิทธิ์ของพยานบุคคลโดยเฉพาะโดยสามารถนำมาใช้ได้ทั้งในชั้นสอบสวน ในชั้นพิจารณาของคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) และในชั้นศาลได้ ซึ่งพนักงานจะแจ้งให้พยานได้ทราบถึงเอกสิทธิ์ดังกล่าวก่อน หากพยานต้องการสละเอกสิทธิ์ก็ย่อมกระทำได้ หากเจ้าพนักงานละเมิดมิได้แจ้งเอกสิทธิ์ดังกล่าวให้แก่พยานทราบก่อน ศาลจะไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยถือว่าละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

สำหรับเอกสิทธิ์ของสามีภริยาในประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เอกสิทธิ์ในการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับระหว่างคู่สมรส และเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกเรียกมาเป็นพยานฝ่ายตรงข้ามกับคู่สมรส

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง มีหลักว่าในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาโดยคู่สมรสนั้นจะต้องเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย และความสัมพันธ์ของการสมรสยังคงมีอยู่ด้วยในเวลาที่ยื่นเอกสิทธิ์ ซึ่งเอกสิทธิ์นี้จะสิ้นสุดลงเมื่อคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือมีการหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อยกเว้นว่า เอกสิทธิ์นี้จะไม่นำมาใช้ในคดีอาญาที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งถูกกล่าวหา หรือถูกฟ้องว่ากระทำความผิดต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง หรือต่อบุตรของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นอกจากนั้นพยานที่เป็นคู่สมรสยังสามารถสละเอกสิทธิ์นี้ได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ประการใด

เอกสิทธิ์ในการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับระหว่างคู่สมรส มีหลักว่าสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายไม่อาจเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับใดๆ ที่สามีหรือภริยาได้ทำให้แก่กันในช่วงเวลาที่สมรสกันอยู่โดยปราศจากความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง และการติดต่อข่าวสารนั้นต้องทำขึ้นระหว่างคู่สมรสเท่านั้น โดยไม่มีบุคคลอื่นอยู่ด้วย ทั้งการติดต่อข่าวสารนั้นต้องกระทำโดยเจตนาให้เป็นความลับ โดยมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าการติดต่อข่าวสารที่ทำขึ้นระหว่างการสมรสนั้นให้ถือว่าเป็นความลับ และถ้าบุคคลใดประสงค์จะคัดค้านการร้องขอเอกสิทธิ์นี้ บุคคลนั้นก็ต้องมีภาระพิสูจน์ว่าการติดต่อข่าวสารนั้นมีได้เป็นความลับ หรือมิควรได้รับเอกสิทธิ์ในการติดต่อข่าวสารดังกล่าว ทั้งนี้มีข้อยกเว้นว่าเอกสิทธิ์นี้จะไม่นำมาใช้บังคับในคดีอาญาที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งกระทำความผิดต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง หรือในคดีอาญาที่คู่สมรสทั้งสองได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนวางแผนให้ผู้อื่นกระทำความผิด หรือในคดีอาญาที่คู่สมรสทั้งสองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ส่วนการสิ้นสุดของเอกสิทธิ์นี้จะสิ้นสุดลงต่อเมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายถึงแก่ความตายแล้วเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เอกสิทธิ์นี้ยังสามารถสละได้โดยได้รับความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกเรียกมาเป็นพยานฝ่ายตรงข้ามกับคู่สมรสในคดีอาญา มีหลักว่าต้องเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายและความสัมพันธ์ทางการสมรสก็ยังคงมีอยู่ในเวลาที่ร้องขอ

เอกสิทธิ์นี้ ซึ่งเอกสิทธิ์นี้จะสิ้นสุดลงเมื่อคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายหรือมีการหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อยกเว้นที่ไม่สามารถนำเอกสิทธิ์นี้มาใช้ได้ เช่นเดียวกับเอกสิทธิ์ทั้ง 2 ประเภทข้างต้น และคู่สมรสที่เป็นพยานนั้นยังสามารถสละเอกสิทธิ์นี้ได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งของตน แต่เอกสิทธิ์นี้ก็มักจะได้รับ การยอมรับเท่าใดนักจะมีการใช้ในบางมลรัฐเท่านั้น เช่น มลรัฐเท็กซัส

สำหรับเอกสิทธิ์ของบิดามารดากับบุตร (Parent-Child Privilege) จำแนกออกเป็น เอกสิทธิ์อีก 2 ประเภท คือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเปิดเผยความปรักปรำบิดามารดาหรือบุตร ของตน และเอกสิทธิ์ในการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับระหว่างบิดามารดากับบุตร

เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเปิดเผยความปรักปรำบิดามารดาหรือบุตรของตนในคดีอาญา สามารถนำมาใช้บังคับกับพยานที่เป็นบิดามารดาและบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายทั้งบุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์ และบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว โดยมีข้อยกเว้นว่าเอกสิทธิ์นี้จะไม่นำมาใช้ในคดีอาญาที่บิดามารดา หรือบุตรฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่ากระทำความผิดต่ออีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เอกสิทธิ์นี้ย่อมสิ้นสุดลงเมื่อบิดามารดาหรือบุตรฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ส่วนการสละเอกสิทธิ์นั้น พยานที่เป็นบิดามารดาหรือบุตรสามารถสละได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา หรือจำเลยแต่ประการใด

เอกสิทธิ์ในการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับระหว่างบิดามารดากับบุตร มีหลักเกณฑ์ และขอบเขตที่กว้างกว่าเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเปิดเผยความปรักปรำบิดามารดาหรือบุตรของตน กล่าวคือ เอกสิทธิ์นี้สามารถนำไปใช้กับพยานที่เป็นบิดามารดาที่ให้กำเนิด ผู้รับบุตรบุญธรรม บิดามารดาเลี้ยง ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่มีหน้าที่ตามนิติบัญญัติในการรับผิดชอบดูแลบุตร หรือเด็กที่ยังเป็นผู้เยาว์กับพยานทั้งเป็นผู้เยาว์หรือบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว โดยพยานดังกล่าว มีเอกสิทธิ์ปฏิเสธที่จะเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับซึ่งได้ทำขึ้นเพราะความไว้วางใจ ในความสัมพันธ์ของครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นคำปรึกษา คำแนะนำเรื่องราวต่างๆ หรือคำบอกกล่าว ระหว่างบิดามารดากับบุตร โดยมีข้อยกเว้นเอกสิทธิ์นี้จะไม่นำมาใช้ในคดีอาญาที่บิดามารดา หรือบุตรถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่ากระทำความผิดต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือในคดีที่บิดามารดาและ บุตรได้ทำการติดต่อกันเพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นกระทำความผิด หรือในคดีที่ทั้งบิดามารดาและบุตร มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม เอกสิทธิ์นี้จะไม่สิ้นสุดลงเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือมีการเลิกรับบุตรบุญธรรม หรือการพ้นจากความรับผิดชอบของผู้ปกครอง หรือบุคคลที่มีความ รับผิดชอบในการเลี้ยงดูตามนิติบัญญัติหรือพฤตินัย แต่เอกสิทธิ์นี้ก็สามารถสละได้เมื่อได้รับความ ยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง

ในประเทศอังกฤษนั้น ได้กำหนดเอกสิทธิ์แก่คู่สมรสของจำเลยไว้ ซึ่งต้องเป็นคู่สมรสในปัจจุบันและเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยกำหนดให้คู่สมรสของจำเลยอาจถูกบังคับให้เป็นพยานฝ่ายโจทก์เพื่อเปิดเผยความเป็นปักษ์ต่อจำเลยซึ่งเป็นคู่สมรสของตน หรือเป็นพยานของจำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตนได้ ทั้งนี้ เฉพาะกรณีที่เป็นกรณีการดำเนินคดีอาญาฐานความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) ได้กำหนดไว้ในมาตรา 80 (3) ได้แก่ความผิดดังต่อไปนี้

(1) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือทำร้ายร่างกาย หรือข่มขู่ว่าจะทำร้ายร่างกาย ซึ่งกระทำต่อภรรยาหรือสามีหรือบุคคลผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ หรือ

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำต่อบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ หรือ

(3) ความผิดซึ่งประกอบด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา จัดหา หรืออุบายให้กระทำความผิดตาม (1) หรือ (2) ซึ่งในกรณีนี้จะทำให้บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสหรือหุ้นส่วนในทางแพ่งของจำเลยสามารถถูกบังคับให้ต้องไปเป็นพยานสำหรับจำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดกับคู่สมรสของตนเองได้

กรณีที่บุคคลซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาล ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องอธิบายให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงสิทธิของตนว่า ในกรณีนี้ตนไม่จำเป็นต้องถูกบังคับให้เปิดเผยความเป็นพยานหากศาลได้อธิบายและพยานได้ให้คำสาบานในฐานะพยานแล้ว บุคคลนั้นจะต้องเปิดเผยคำตอบคำถามต่างๆ ดังเช่นพยานบุคคลทั่วไป

สำหรับประเทศไทย ในอดีตสมัยกรุงศรีอยุธยา ราว พ.ศ. 1894 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะพยานเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้น โดยกำหนดให้ญาติของจำเลยเป็นหนึ่งใน 33 ประเภทของอุทริพยานที่ศาลไม่รับฟังเพราะอาจจะเปิดเผยด้วยความลำเอียง กฎหมายนี้ใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437) มาบังคับแทน ให้ยกเลิกบทบัญญัติเรื่องอุทริพยานทั้งหมด และกำหนดให้ใครก็ตามที่มีสติรู้ผิดชอบและเข้าใจความก็สามารถเป็นพยานได้ จนกระทั่งปัจจุบันนี้หลักการดังกล่าวก็ได้รับการบรรจุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เมื่อพิจารณาตามกฎหมายแล้วจะพบว่ากฎหมายได้กำหนดเอกสิทธิ์ให้แก่พยานบางประเภทที่ไม่ต้องมาศาล เปิดเผย และสาบานหรือปฏิญาณตน เนื่องจากความไม่เหมาะสมบางประการ แต่ก็มิได้กำหนดเอกสิทธิ์ดังกล่าวให้แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้แต่ประการใด ทั้งๆ ที่ครอบครัวและระบบเครือญาติในสังคมไทย

มีความลึกซึ้งและแน่นแฟ้น กลมเกลียวมากกว่าสังคมของชาวอเมริกัน อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี โดยความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวไทยนั้น มิใช่ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ แต่ทุกคนจะช่วยเหลือและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน จะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาที่แสดงให้เห็นว่า ศาลรับฟังคำให้การหรือคำเบิกความของพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันกับผู้ต้องหาหรือจำเลยมาลงโทษจำเลยได้ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ อาจก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา เช่น การขัดขึ้นหมายเรียกไม่ยอมมาศาล หรือรวมถึงการให้การหรือเบิกความเท็จ และยังส่งผลทำให้ครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครอบครัวสิ้นความไว้วางใจต่อกัน และปัญหาที่สำคัญที่สุดก็คือเป็นสาเหตุแห่งการเกิดอาชญากรรมต่างๆ ซึ่งนับว่าเป็นผลเสียหายแก่สังคมประเทศชาติอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงควรพิจารณานำเอาเอกสิทธิ์ของพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาใช้ในประเทศไทย

ในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องพยายามรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนโดยการข่มขู่พยานให้ให้การและใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขึ้น และหากพยานนั้นเป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาด้วยแล้ว การให้การเท็จก็อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

ในชั้นศาล ทั้งการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาในชั้นสืบพยานนั้น จะต้องกระทำโดยเปิดเผยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบพยานนั้นต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งหากให้พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันกับจำเลยทำการปรักปรำหรือเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของจำเลยแล้ว ความรู้สึกที่ไม่ดีก็จะเกิดขึ้นแก่พยาน จำเลย และสมาชิกในครอบครัวที่เข้ามาร่วมรับฟังการพิจารณาคดีในศาลและจะเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น การเบิกความเท็จ ความแตกแยกของบุคคลในครอบครัว ซึ่งส่งผลถึงปัญหาของการเกิดอาชญากรรม

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงเห็นว่าประเทศไทยควรนำเอามาตรการของการให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามแนวของต่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางเพื่อช่วยคลี่คลายปัญหาเหล่านี้ให้ลดน้อยลงไป ทั้งยังเป็นผลดีในการยับยั้งเจ้าพนักงานมิให้ทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายในการแสวงหาคำพยานและเป็นการป้องกันสิทธิส่วนบุคคลที่อยู่ร่วมกันในครอบครัวอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในการนำเอาเอกสิทธิ์ของพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาใช้นั้น ก็จำต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ทั้งสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และระบบกฎหมาย ตลอดจนแนวนโยบายทางอาญาของไทยประกอบด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาถึงลักษณะ ขอบเขต และแนวความคิดตลอดจนหลักเกณฑ์ของการให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ประกอบกับปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการไม่ให้เอกสิทธิ์แก่พยานดังกล่าวนี้ รวมทั้งข้อสนับสนุนและข้อคัดค้านต่างๆ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการนำเอาเอกสิทธิ์ของพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาใช้ในประเทศไทย ดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 1 ถึงบทที่ 4 แล้วนั้น ในส่วนนี้ขอยกประเด็นที่ควรค่าแก่การพิจารณามากล่าวเป็นข้อสังเกตและเสนอแนะให้เห็น เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับการพิจารณาและวางหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยต่อไป

1. เอกสิทธิ์ของพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น มีอยู่ 4 ประเภทด้วยกัน คือ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำผู้ต้องหาหรือจำเลย เอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลย เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกเรียกมาเป็นพยานฝ่ายตรงข้ามกับผู้ต้องหาหรือจำเลย และเอกสิทธิ์ที่สามารถปฏิเสธที่จะไม่ให้คำสาบานเพราะคำสาบานถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความ มีปัญหาว่าควรนำเอาเอกสิทธิ์ประเภทใดมาใช้ในประเทศไทย

ทั้งนี้ เห็นว่าควรนำเฉพาะเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำผู้ต้องหาหรือจำเลย และเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาใช้เท่านั้น เพราะอาจถือได้ว่าคำให้การหรือคำเบิกความของพยานที่ให้ไปนั้น อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกเรียกมาเป็นพยานฝ่ายตรงข้ามกับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นหลักการที่ขัดแย้งกับหลักกฎหมายทั่วไปที่วางหน้าที่ของพลเมืองในการมาเป็นพยานให้แก่รัฐ และอาจก่อให้เกิดผลเสียทางด้านทัศนคติ ดังได้กล่าวแล้วว่า เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำ และเอกสิทธิ์ที่จะไม่เปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับนั้น พยานสามารถร้องขอได้ในขณะที่ตนไม่ประสงค์จะให้คำพยานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และในทำนองเดียวกันพยานก็สามารถสละเอกสิทธิ์นั้นได้ ด้วยเหตุนี้เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกเรียกมาเป็นพยานจึงยังไม่มี ความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย

ส่วนเอกสิทธิ์ที่สามารถปฏิเสธที่จะไม่ให้คำสาบาน นั้น เนื่องจากคำสาบานถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความ จึงมีความเห็นว่าเอกสิทธิ์ดังกล่าวหากได้รับการยกเว้นจะส่งผลกระทบต่อ การแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีมากกว่า เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมแห่งพระพุทธศาสนา

มีความเชื่อเรื่องของการสาปแช่ง และการสาบานตนก่อนให้การมีเหตุผลทางด้านจิตวิทยาที่จะทำให้พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความเกรงกลัวต่อคำสาบาน

2. ลักษณะของครอบครัวไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่แล้ว เป็นไปในลักษณะของครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ประกอบไปด้วย สามีและภริยา หรือบิดามารดากับบุตร ซึ่งเป็นบุคคลที่ควรได้รับเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำ และไม่เปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลย ภายใต้งื่อนไข ดังนี้ จึงจะได้รับความคุ้มครองจากเอกสิทธิ์ดังกล่าว

สามีและภริยาควรจะต้องเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ต้องจดทะเบียนสมรสกันเท่านั้น

บิดามารดาและบุตรควรจะต้องถือตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่อาศัยความเกี่ยวข้องกันทางสายโลหิตไม่ใช่ถือตามกฎหมาย

3. การกำหนดให้มีเอกสิทธิ์ของพยานที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างสามีภริยานั้น จุดประสงค์ของการป้องกันเพื่อมิให้เกิดความแตกแยกระหว่างคู่สมรส ดังนั้น เอกสิทธิ์นี้จึงควรมีจุดเริ่มต้นในการนำเอามาใช้นับตั้งแต่เวลาที่คู่สมรสได้ทำการสมรสกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย เป็นต้นไป

สำหรับเอกสิทธิ์ของพยานที่จะไม่เปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างสามีภริยานั้น ได้มีการกำหนดขึ้นก็เพื่่อมุ่งหมายที่จะให้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคู่สมรสในการอยู่ร่วมกันในครอบครัว และเพื่อให้มีความมั่นใจว่าข่าวสารที่ได้ให้แก่กันนั้นจะไม่ถูกเปิดเผยให้แก่บุคคลใดทราบ ดังนั้น เอกสิทธิ์นี้จึงเป็นการให้ความคุ้มครองในข่าวสารที่ให้ไว้แก่กันระหว่างคู่สมรส จึงควรมานำมาใช้เฉพาะการติดต่อข่าวสารที่เกิดขึ้นระหว่างที่ยังคงสมรสกันอยู่เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การติดต่อข่าวสารก่อนที่จะมีการสมรสนั้นจึงไม่ควรได้รับประโยชน์จากเอกสิทธิ์ดังกล่าวนี้

4. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำ และเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลยควรจะสิ้นสุดลงเมื่อสามีและภริยาถึงแก่ความตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส บิดามารดาและบุตรควรสิ้นสุดลงด้วยความตาย¹

5. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำ และเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ควรดำเนินการให้ฝ่ายพยานเป็นผู้ถือเอกสิทธิ์นี้โดยฝ่ายเดียว

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1501.

เนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยเองก็มีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความเป็นปฏิกิริยาของตนเองตามกฎหมายได้อยู่แล้ว

6. เมื่อกำหนดให้เอกสิทธิ์แก่พยานแล้ว ในการดำเนินการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งเอกสิทธิ์ให้แก่พยานทราบว่ามีเอกสิทธิ์อย่างไรบ้าง และสามารถที่จะสละเอกสิทธิ์นั้นได้ แต่เมื่อสละเอกสิทธิ์ในชั้นสอบสวนแล้วจะมาร้องขอหรืออ้างเอกสิทธิ์นั้นในชั้นศาลอีกไม่ได้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการให้เอกสิทธิ์แก่พยานนั้น ก็เพื่อป้องกันมิให้ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวเกิดความบาดหมางหรือแตกแยกกัน ฉะนั้น หากพยานได้สละเอกสิทธิ์โดยให้การปรักปรำหรือเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนก็เท่ากับว่าพยานได้ยอมรับถึงความแตกแยกในครอบครัวที่อาจจะเกิดขึ้นจากการให้การของพยานดังกล่าว วัตถุประสงค์สำคัญของการให้เอกสิทธิ์แก่พยานดังกล่าวจึงถูกทำลายลงและไม่มีประโยชน์แต่อย่างใดที่จะมาอ้างขอใช้เอกสิทธิ์นี้ในชั้นศาลอีก และก่อนพยานจะให้การเบิกความในชั้นศาลควรจะต้องแจ้งถึงเอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำ และเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลย

7. การนำเอาเอกสิทธิ์ของพยานดังกล่าวมาใช้ก็ควรมีข้อยกเว้นอยู่บ้าง เนื่องจากการกำหนดเอกสิทธิ์ดังกล่าวก็เพื่อให้ความคุ้มครองประโยชน์ที่สำคัญของสังคม ถ้าหากคดีนั้นก่อให้เกิดความแตกแยกเป็นการทำลายความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวมิใช่โดยรัฐ กล่าวคือ (1) ในคดีที่บุคคลหนึ่งถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่ากระทำความผิดต่อบุคคลอีกคนหนึ่งหรือครอบครัวเดียวกันอันเป็นความผิดอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือทำร้ายร่างกาย หรือขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายซึ่งกระทำต่อภริยาหรือสามี (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งได้กระทำความผิดต่อบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี และ (3) ในคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 107-129 ความผิดมาตราดังกล่าวนี้ เช่น กบฏ หรือหมิ่นประมาทองค์พระมหากษัตริย์ ล้วนเป็นการกระทำความผิดอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ (4) ความผิดซึ่งประกอบไปด้วยการพยายาม หรือการสมคบคิดเพื่อที่จะกระทำความผิด หรือสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา จัดหา หรือยุยงให้กระทำความผิดตาม (1) - (3) ข้างต้น

ทั้งนี้ ไม่ควรนำเอาเอกสิทธิ์ของพยานดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน เพราะการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนมุ่งที่ตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา

8. เอกสิทธิ์ที่จะไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำ และเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ควรเป็นลักษณะเด็ดขาด แต่ควรกำหนดข้อจำกัดของเอกสิทธิ์ไว้ด้วย เนื่องจากการให้เอกสิทธิ์ดังกล่าวในบางกรณีอาจส่งผลเสียต่อสังคมมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ จึงสมควรที่จะกำหนดให้ศาลมีดุลยพินิจเกี่ยวกับการอ้างเอกสิทธิ์ เช่น ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจ

เพื่อวินิจฉัยได้ว่า การสมรสของสามีภริยานั้นได้กระทำขึ้น โดยมีเจตนาที่บริสุทธิ์ เจตนาที่จะสมรสกันจริง รวมทั้งควรจะกำหนดให้ศาลมีอำนาจวินิจฉัยได้ว่า การอ้างเอกสิทธิ์ของพยานดังกล่าว เกิดจากความสมัครใจของตัวพยานเองและไม่ได้เกิดจากการบังคับ

9. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบชีวิลอว์ทั้งประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนี กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ต่างก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้เอกสิทธิ์แก่พยานไว้ในกฎหมายของตน สำหรับประเทศไทยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่เปิดช่องให้เอกสิทธิ์แก่พยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะมีเอกสิทธิ์ไม่ให้การหรือเบิกความปรักปรำและเปิดเผยการติดต่อข่าวสารที่เป็นความลับของผู้ต้องหาหรือจำเลยเช่นเดียวกับต่างประเทศทั้งในทางปฏิบัติก็ไม่เคยปรากฏว่ามีการแจ้งถึงเอกสิทธิ์ดังกล่าวให้พยานทราบก่อนที่จะให้การหรือเบิกความ แต่อย่างใด ซึ่งหากไม่มีกฎหมายใดเปิดช่องให้สามารถกระทำได้แล้ว ก็คงไม่อาจนำเอาเอกสิทธิ์ดังกล่าวนี้มาใช้ได้ ดังนั้นประเทศไทยจึงควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของพยานหลักฐาน โดยนำเอาเอกสิทธิ์ของพยานที่เป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวแล้วมาใช้